Oliy ta’lim va undan keyingi ta’limning shakllanishi

Ro’ziqulov Sherzodbek Maribjonovich-
Andijon davlat pedagogika instituti o’qituvchisi
Shavkatova Gulidabonu Yaxshiboy qizi
Andijon davlat pedagogika instituti Pedagogika fakulteti Boshlang’ich ta’lim yo’nalishi talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada oliy va oliy ta’limdan keyingi ta’lim tizimining shakllanish bosqichlari, uning tarkibiy tuzilishi hamda bugungi kunda amalga oshirilayotgan islohotlar tahlil qilinadi. Tadqiqotda ta’lim bosqichlarining uzviyligi va ilmiy salohiyatni oshirishdagi o‘rni masalalariga alohida e’tibor qaratilgan.

Kalit so‘zlar:oliy ta’lim, magistratura, doktorantura, PhD, DSc, ta’lim islohoti, integratsiya, ilmiy tadqiqot.

Аннотация.В данной статье анализируются этапы формирования системы высшего и послевузовского образования, её структурное строение, а также проводимые сегодня реформы. Особое внимание в исследовании уделено вопросам непрерывности этапов образования и их роли в повышении научного потенциала.

Ключевые слова.высшее образование, магистратура, докторантура, PhD, DSc, реформа образования, интеграция, научное исследование.

Abstract. This article analyzes the stages of formation of the higher and post-graduate education system, its structure, and current reforms. Special attention is paid to the continuity of educational stages and their role in increasing scientific potential.

Keywords: Higher education, master's degree, doctoral studies, PhD, DSc, education reform, integration, scientific research.

Kirish.Bugungi globallashuv davrida har qanday davlatning raqobatbardoshligi uning fuqarolari ega bo‘lgan bilim va malakalarga bog‘liq. Oliy ta’lim va undan keyingi ta’lim (magistratura, doktorantura) tizimi nafaqat yuqori malakali kadrlar tayyorlash, balki ilmiy-texnik taraqqiyotni harakatga keltiruvchi kuch hisoblanadi. Maqolaning maqsadi — oliy ta’lim tizimining shakllanish bosqichlarini tahlil qilish va uning bugungi kundagi ahamiyatini yoritishdir.

Asosiy qism.1.Tarixiy shakllanish jarayonlari

Oliy ta’limning asosi qadimgi dunyo akademiyalari va Sharq uyg‘onish davridagi madrasalarga borib taqaladi. O‘rta asrlarda Yevropada birinchi universitetlarning (Bolonya, Oksford) tashkil etilishi ta’limning tizimlashishiga xizmat qildi. Sharqda esa islomiy va dunyoviy ilmlar uyg‘unlashgan oliy ta’lim maskanlari ilm-fanning markaziga aylandi.

2.Oliy ta’lim tizimining zamonaviy modellari

Hozirgi kunda oliy ta’lim asosan ikki va uch bosqichli tizimga asoslangan:

Bakalavriat: Fundamental bilim va amaliy ko‘nikmalarni shakllantirish.

Magistratura: Mutaxassislikni chuqurlashtirish va ilmiy tadqiqotga tayyorlash.

3.Undan keyingi ta’lim (Postgraduate education)

Bu bosqich oliy ta’limdan keyingi uzluksiz ta’limni ifodalaydi. Uning asosiy vazifasi — ilmiy kadrlar (PhD va DSc) tayyorlashdir. Bu jarayonda ta’lim oluvchi mustaqil ilmiy tadqiqot olib boradi va sohaning nazariy hamda amaliy muammolariga yechim taklif etadi.

Zamonaviy bosqichda oliy ta’limda masofaviy o‘qitish, sun’iy intellekt texnologiyalari va fan-texnika integratsiyasi muhim o‘rin tutmoqda. Kredit-modul tizimining joriy etilishi talabalarning akademik mobilligini oshirishga va ta’lim sifatini xalqaro standartlarga tenglashtirishga xizmat qilmoqda.

Oliy ta’lim va undan keyingi ta’lim tizimining shakllanishi bir-biri bilan uzviy bog‘liq bo‘lgan ko‘p bosqichli jarayondir. Zamonaviy pedagogikada ushbu tizim "uzluksiz ta’lim"

konsepsiyasining asosi sifatida ko‘riladi. Oliy ta’limning bakalavriat bosqichida talabalarda fundamental bilimlar va keng qamrovli dunyoqarash shakllantirilsa, magistratura va doktorantura bosqichlarida bilimlar tor ixtisosliklar bo‘yicha chuqurlashtirilib, mustaqil ilmiy tadqiqot olib borish ko‘nikmalari rivojlantiriladi. Bu jarayonda ta’lim oluvchi nafaqat tayyor bilimlarni o‘zlashtiradi, balki yangi ilmiy g‘oyalarni yaratuvchi subyektga aylanadi.

Hozirgi kunda oliy ta’lim tizimining shakllanishida kredit-modul tizimi (ECTS) hal qiluvchi rol o‘ynamoqda. Mazkur tizim ta’lim jarayonini xalqaro standartlarga muvofiqlashtirish, talabalarning akademik mobilligini ta’minlash va ularga o‘z o‘quv traektoriyasini mustaqil tanlash imkonini beradi. Akademik mustaqillikning berilishi esa oliy ta’lim muassasalariga mehnat bozori talablaridan kelib chiqib, o‘quv dasturlarini tezkorlik bilan yangilash va sifatni nazorat qilish mexanizmlarini takomillashtirish imkonini yaratdi.

Xulosa qilib aytganda, oliy va undan keyingi ta’lim tizimining shakllanishi uzoq tarixiy yo‘lni bosib o‘tgan va bugungi kunda jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy barqarorligini ta’minlovchi asosiy bo‘g‘inga aylangan. Mazkur tizimni takomillashtirish — ilmiy izlanishlar ko‘lamini kengaytirish, innovatsion g‘oyalarni amaliyotga tatbiq etish va xalqaro tajribalarni milliy qadriyatlar bilan uyg‘unlashtirishni talab etadi. Kelajakda ta’lim va ilm-fan integratsiyasini yanada kuchaytirish davlatning strategik vazifasi bo‘lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1.O‘zbekiston Respublikasining Qonuni. "Ta’lim to‘g‘risida" (yangi tahriri). – Toshkent, 2020-yil 23-sentabr.

2.Mirziyoyev Sh.M. "Yangi O‘zbekiston strategiyasi". – Toshkent: "O‘zbekiston" nashriyoti, 2021.

3.Oliy ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-sonli Farmoni.

4.Xodjayev B.X. "Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti". Darslik. – Toshkent: "Sano-standart" nashriyoti, 2017.

5.Altbach, P. G. "The International Imperative in Higher Education". – Rotterdam: Sense Publishers, 2013.

6.Zokirova G.M. "Oliy ta’limdan keyingi ta’lim tizimida innovatsion yondashuvlar". O‘quv-uslubiy qo‘llanma. – Toshkent, 2021.